

Йордан Йовков
Песента на Солвейг

В пет часа тая вечер младата, току-що излязла па сцената виолонистка даваше втория си концерт. И вкъщи, освен родителите, добродушни хора, вдетинени почти в семейната си гордост, бяха се насъбрали много роднини, цяла една бляскава свита, която се готвеше да придружи царицата на деня. До започването на концерта оставаше само половина час, всички бяха готови вече и чакаха да дойдат само файтоните, за които беше отишъл братовчедът Борис. Но той се забави. Останалите мъже, избърснати и напудрени, облечени в празнични черни дрехи, с широко изрязани и бели като сняг нагръдници, нетърпеливо се разхождаха из салона и пушеха. Дамите пък, принудени по необходимост да бъдат колкото се може по-неподвижни, за да не развалят тоалетите си, предпазливо седяха на самите краища на креслата и всички едновременно приказваха.

Общото внимание беше, разбира се, съсредоточено все около младата виртуозка. Най-трудната – говореха – и най-опасната крачка, дебютът, беше вече направен, и то, всеки ще признае, много сполучливо. Сега идеше вече големият, бляскав и от никого неос порван успех. И от всички страни се сипеха насърчения, наставления и съвети. Всяка една от дамите можа да открие някой микроскопичен недостатък в наката на госпожицата и с нежна услужливост го поправи. Любуваха ѝ се, гледаха я с възхищение и с екстаза на някакво идолопоклонство. А тя наистина беше хубава. Но всички тия хвалби бяха почнали да и омръзват вече, пък и приближаването на съдбоносния час неволно я вълнуваше и тя с мъка се задържаше на едно място. И когато неочаквано разговорът отново се повърна върху ония злъчни думи, които една съперница от завист беше казала по повод на дебюта, разговор, при който всички дами напуснаха спокойните си пози, наежиха се и запищяха като орлици – младото момиче се възползува от удобната минута и изскочи навън.

Тичешката тя премина из коридора, блъсна вратата на стаята си и бързо-бързо заразхвърля книгите на масата. Но скоро тя разбра, че нищо не ѝ трябваше, озърна се и изведнъж се спусна към голямото огледало. Всеки познава по-добре собственото си лице, но все пак отраженията на това тайнствено стъкло неведнъж могат да изненадат. И пред образа, който се яви пред нея в огледалото, тя се запря, изумена и учудена, като пред нещо чуждо. Не, тия черни и бляскави очи, които я гледаха изпод сянката на гъстите ресници и се усмихваха, тия алени, като разцъфнал цвят устни, малката трапчинка, която се явяваше на едната ѝ буза и ѝ придаваше такава оригинална прелест, цялата тая мила, стройна и жизнерадостна фигура – това е тя, самата тя! И възхитена и зарадвана,

влюбена в себе си, тя приближи лицето си до самото стъкло и нежно и страстно изговори тия думи, които някога, в също такава упоение, и Сафо беше казала на огледалото си: „О, кажи, че съм хубава и че хубава ще бъда вечно!“

Тя се поклони веднъж, после втори и трети път. Тъй щеше да направи тя, когато излезеше на сцената. Това у нея излизаше тъй непринудено и с такава мила грация! Но не е ли по-добре погледът да бъде по-кратък, с повече достойнство и съсредоточеност, а усмивката – по-въздържана и по-неопределена? Тя отново се поклони, като се мъчеше тъкмо тъй да определи погледа си, да измени усмивката си. И като че едвам сега залавяше сама себе си в това суетно и смешно кокетство, тя се засмя срещу милото и хубаво момиче в огледалото, заплаши го с пръст, примигна и глезено му показа език. После се отдръпна и като хвърляше последен поглед през рамо, тоя поглед, на който само жените са способни, тя се завъртя из стаята в стъпките на лудешки валс, достигна до отворения прозорец, спря се и се загледа навън.

Нейната щастлива и лъчезарна усмивка срещна тихата и кротка печал на есенния ден. От двете страни на улицата се редяха пожелтели кестени, пясъкът ослепително блещеше на слънцето и високо над покривите светеше ясно небе, далечно и хладно. Отникъде не се показваха минавачи и в пустата улица беше тъй тихо, че ясно можеше да се чуе лекият шум, с който някой изсъхнал лист падаше на земята. Но от време на време полъхваше вятър, кестените зашумяваха, в насрещния двор двете тъмнозелени борики поклашаха върховете си, а ситните листа на тополата до тих се раздвижаваха, превръщаха се сякаш в гъст рояк от жълти пеперуди, които трепкаха и блещяха.

Чу се разговор около двете борики, пътните врата се отвориха и на улицата излязоха трима души. Младото момиче се загледа. Тоя висок и побелял човек с редингот и бяла жилетка, изправената снага и твърдата походка на когото издаваха стария военен в оставка – него тя познаваше добре. Познаваше и облечената в черно, възпълна жена. Всяка вечер към пет часа тя ги виждаше да излизат наедно и дълго време да се разхождат назад и напред из улицата под сянката на кестените. Но кой беше тоя млад офицер, който излизаше с тях? Него тя виждаше за пръв път. Беше облечен и стегнат тъй, както можеше да се види това само у ония офицери, които отиваха на фронта или се връщаха оттам: зелена, малко смачкана униформа, високи чизми, пояс над куртката, кобур от едната страна и чанта от другата. На гърдите му имаше китка, значи, заминаваше. Но кой можеше да бъде той? Това лице като че й беше

познато и тя се вгледа по-внимателно. Но нито една от тия черти тя не можа да си спомни. Видя само, че на едната му буза имаше голяма червена рязка, белег от скорошна рана.

Те се бавеха още пред вратата. Високият господин с бялата жилетка беше направил сам няколко крачки, гледаше навъсено в земята и почукваше камъчета с бастуна си. Но старата жена се бавеше още. Нямаше никакво съмнение вече, че това е майка на младия офицер. Тя стоеше отпаднала, бледна и скръбна, гледаше го в лицето и му говореше. Какво? – Бог знае дали беше и необходимо, и разбрано, тия несвързани и недоизказани думи на майките, с които те се мъчат да задушат единствената дума, която вълни сърцето им и стои на устните им: „остани!“

Младият офицер нежно взе под ръка майка си, наведе се над нея, говореше ѝ нещо и се усмихваше. А, ето кой бил той! Трябваше да се усмихне, за да го познае. Господи, нима това беше оня същият гимназист, когото тя познаваше и когото беше съвсем забравила през тия дълги години, прекарани в чужбина! Тя ясно си спомни сега всичко. През колко летни вечери тя беше отваряла прозореца си и започваше да свири. Насреща, осветени през червени абажури, прозорците на малката къща огнено грееха зад тъмните борики. Там също тъй се чуваше цигулка. Свиреше той. И почти всяка вечер, за да ѝ обърне вниманието, подхващаше на втора цигулка същата мелодия, която свиреше и тя. Тия музикални закачки я забавляваха, но понякога я дразнеха и тя сърдито затваряше прозореца си и преставаше да свири. На сутринта той излизаше из къщи, преминаваше из улицата, спокоен и равнодушен, като че в нищо не беше се провинявал, гледаше пред себе си и само с крайчеца на устните си дяволито се поусмиваше. Неговите закачки бяха станали известни на всичките ѝ другарки. Когато те биваха при нея и тя засвиреше, всички чакаха да се обади и той. И наистина, из мрака на улицата, откъм пурпурноосветените прозорци, замрежени от черните върхове на бориките, зачуваше се втора цигулка. *Violino sekundo* – така го наричаха помежду си – подемаше своята партия, внимателно и грижливо. Но колко беше се изменил сега? Това загоряло и мъжествено лице, прорязано от белега на скорошната рана, с нищо не напомняше нежното и бледно лице на някогашния гимназист. Но усмивката му – тя беше си останала същата.

Неволно младото момиче приседна до прозореца, облегна се на ръка и се загледа след самотната група, която бавно се отдалечаваше под кестените. Непонятна и тиха скръб я обзе, усмивката изчезна от лицето ѝ. Бащата вървеше няколко крачки напред и почукваше с бастуна си.

Малко по-назад след него вървяха те. Той все тъй подкрепяше под ръка старата жена и приведен над нея, приказваше ѝ и се усмихваше. Още малко, много малко време, и те ще се разделят. Те ще се върнат, както вечер се връщаха от самотните си разходки, а него тренът бързо ще отнесе далеч.

Нищо не се виждаше под свода на далечните кестени. Улицата, както по-рано, беше пуста, но младата артистка още стоеше, записана и неподвижна, до прозореца. Тя не промени позата си и не се обърна дори когато пред къщата прогърмяха и се спряха очакваните файтони. Вън в коридора високо проеца гласът на братовчеда Борис. „Аня, Аня! – викаше той – хайде, готово! Аня, где си? Тренът тръгва, Аня! Първи звънец, втори звънец, фюю...! Но где е Аня?“ „Глупец!“ – прошепна тя и сви вежди.

В салона също питаха за нея, дигна се глъчка н тя чу много стъпки, които идеха към стаята ѝ. Вратата се отвори. „Ето я нашата птичка! – извика една от лелите. – Божичко, каква се замислила!“ Майка ѝ загрижено я гледаше. „Аня, да не ти е зле, гълъбче? Хайде, тръгваме. Не се вълнувай – не е за първи път.“ Младото момиче стана, усмихна се, за да покаже, че нищо не ѝ е, и наедно с всички тръгна навън.

Но из пътя тя неусетно се забрави и безсилно отпусната във файтона, отново потъна в мислите си. Тя ги вижда как бавно вървят под пожелтелите кестени. Той нежно я подкрепя, говори ѝ и се усмихва. Отива си. Отива далеч, далеч, към сините планини. „Аня! – чува тя и среща пак загрижения поглед на майка си. – Слушай, мое дете, ако не си добре, да отложим най-после! Успокой се, Аня!“

Но тя е спокойна. Много по-спокойна дори, отколкото беше на първия си концерт. И когато влезе в салона и зачу сподавената глъчка на публиката, която я очакваше, тия равнодушни и заети със себе си хора, които еднакво бяха готови и да я обсипят с най-щедри и възторжени похвали, и жестоко да я наранят и убият с укорите и насмешките си – все пак тя не трепна и сърцето ѝ не заби тревожно, както по-рано. Тя остана все тъй спокойна и съсредоточена в себе си и когато излезе на сцената и срещна устремените в нея хиляди очи. Но погледът и усмивката, проверени и изпитани пред огледалото, не се явиха на лицето ѝ.

Прозвучаха първите акорди на пианото. Лъкът плавно се заизвива и в дълбоката тишина глухо заплака цигулката.

На едно от първите места, между разноцветните костюми на дамите, стоеше възрастен господин, с тъмни очила и с дълга коса, посивяла и гъста, като гривата на лъв. Той беше прочут и вещь музикален критик.

Няколко пъти той нервно поправя очилата си и сякаш не вярваше на ушите си. На първия концерт, с надменна и жестока чистосърдечност, той беше казал: „Техника има повече, отколкото трябва дори. Но липсва главното – чувство няма!“ И сега той слушаше и същите тия думи замръзваха на устните му. Как беше се извършила тая неочаквана промяна! Много време не беше се изминало от първия концерт и младото момиче не много нещо можеше да спечели. Кое тогава даваше тая чистота и нежност на тоновете, тая задушевност и топлота на всеки звук? Неотразимо и силно тая музика завладяваше, трогваше и увличаше. И сам той, тънкият и строг критик, забрави да следи, да проверява и проучва, наведе глава, пепелявата грива скри лицето му и, както всички други, слушаше, забравен и унесен.

Номерата бързо се редяха след други. И всеки път бурята на аплодисментите ставаше по-силна и по-неудържима. Но когато последният звук, изтеглен изпод лъка на младата артистка, подсети публиката, че програмата е изчерпана и концертът се свършваше, тогава всички, обзети от някакво егоистично и неутолимо желание да искат още и още, станаха, очите им горяха, пляскаха с ръце, викаха, тропаша, викаха „Браво! Браво! Бис! Бис!“ Виковете и аплодисментите замлъкнаха за малко, но веднага пак се подемаха, растяха и се усиливаха в бясна и страховита буря, в която сякаш се тресееше и люлееше цялото здание.

Развълнувана и страшно бледна, младата артистка едвам слезе от сцената и уморено падна в мекото кресло. Господата в черните дрехи и с широките нагръдници, нежните лели и братовчеди я заобиколиха с шумни поздрави. Старите ѝ родители, трогнати и обезумели от радост, бършеха просълзените си очи. „Какъв успех – викаше Борис, – какъв колосален успех!“ „Какъв успех – повтаряха несъзнателно като ехо всички, – какъв колосален успех... Но, Аня, какво имаш?“ – питаха те, като гледаха, че младото момиче беше затулило лицето си с ръце и нервно потреперваше. „Нищо – казваха други, – нека си поплаче. Това е от радост. Разбира се – такъв успех!“

А тя лежеше в креслото със закрити очи и потръпваше, като простреляна птица. И всичката ѝ скръб, която доскоро ридаше под нейния лък, доизливаше се сега в тия облекчителни сълзи. „Далеч, далеч, към сините планини!“ – мислеше си тя. Той върви под по-желтелите кестени, навежда се над нея и тихо ѝ шепне, усмихнат силен и тъй добър! Мигновен блясък едвам сега озари в паметта ѝ нещо подобно, което отдавна беше виждала на сцената. Да. Пер Гинт. Той е отново при майка си – добрата и бедна майка Озе! Държи ръката ѝ в своята и ѝ разказва –

за чудното щастие, което ги чака, за разкошните екипажи, които през тъмната гора ги отвеждат във вълшебния замък Сориа-Моря...

Но бурята в салона ставаше все по-силна, все по-настойчива и некротима. Откъм кулисите скоочи Борис. „Аня – завика той, – салона ще съборят! Излез, не може. Виж, измисли нещо, импровизирай, но излез!“

Тя стана, все тъй бледна и уморена. И почувствува сега, че една само песен звучи във всичките фибри на душата ѝ – тихата и нежна песен на Солвейг. И без да продума нещо, тя тръгна към сцената.

Нова буря от ръкопляскания я посрещна. Но всичко това скоро спря и настъпи безмълвна тишина. Тя пристъпваше, не вървеше, а като че ли някаква безплътна и бяла сянка идеше, леко и плавно. Поклони ли се – никой и това не забеляза. Всеки унесен слушаше и някакво странно преобразуване ставаше с нея на сцената. Бледното лице със спуснати клепачи като че чезнеше, чезнеше и цялата ѝ фигура в някакво неясно бяло петно. Виждаше се само лъкът и хубавата бяла ръка, която плавно се движеше. Само това. И още някоя душа, която говореше, пееше и ридаеше в струните на цигулката.

Младата артистка свиреше песента на Солвейг.

Нищо не можеше да се сравни с тая буря, която се повдигна едвам след като сцената беше останала празна. Но ето завесата се дига и всички облекчително и радостно поглеждат. Но не младата артистка се показва. Някакъв непознат господин в черно, който излиза напред. Той е смутен и високо обажда: „Госпожицата се почувствува зле и не може да излезе.“

Много се говоря за този концерт, но както и за друга, малки и големи събития, забравиха и за него. В отдалечената улица с пожелтелите кестени още стоеше тишината и кротката меланхолия на есенните дни. И всяка вечер, както и по-рано, пътните врата на малката къща с двете борики пред нея се отваряха, двамата стари хора излизаха и бавно почваха да се разхождат йод кестените. Той – с неизменната си бяла жилетка – пак изпреварва с няколко крачки напред и почуква с бастуна си. След него върви тя – замислена и мълчалива, загледана надалеч.

Тогава прозорците насреща се разтваряха, засвирваше цигулка и тишината на пустата улица се изпълваше с нежните и задушевени звуци на песента на Солвейг.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов или Елина Мирчева

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том първи, „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7964>]